

**Prof. dr Duško Vejnović, redovni profesor
Univerziteta u Banjoj Luci, predsjednik
Evropskog defendologija centra,
Banja Luka, glavni i odgovorni urednik časopisa
*Defendologija i Sociološki diskurs***

KUDA IDE CIVILIZACIJA...?

„Ništa ne sugeriše da je pojava civilizacije bila dobra za ljudska prava.“

Majkl Kuk

Civilizacija predstavlja kompleksnu društvenu strukturu koja se razvija kroz kulturne, ekonomske, političke, defendološke i tehnološke interakcije. Osnovni elementi civilizacije uključuju razvijene gradske centre, organizovanu vlast, složene društvene institucije, napredne oblike komunikacije, umjetnost, nauku i religiju. **Civilizacija ne označava samo materijalni napredak, već i dostignuća u pogledu ljudskih prava, obrazovanja i etike.**

Trenutno stanje civilizacije karakteriše visok nivo globalne povezanosti i zavisnosti, zahvaljujući tehnološkom napretku, posebno u oblasti digitalne komunikacije i transporta. Ipak, globalno društvo suočava se sa ozbiljnim izazovima poput klimatskih promjena, političkih nestabilnosti, narastajućeg populizma i autokratije, ekonomskih nejednakosti i zdravstvenih kriza poput pandemija. Tehnološki razvoj, poput vještačke inteligencije i biotehnologije, donosi značajne mogućnosti, ali i etičke dileme.

Perspektive civilizacije zavise od sposobnosti globalne zajednice da se suoči sa ovim izazovima i iskoristi prilike za održivi razvoj. **Autoritet međunarodnih institucija je narušen.** Ključne su međunarodna saradnja, inovacije i obrazovanje. Fokus na održivost, zaštitu životne sredine i socijalnu pravdu može omogućiti balansiran razvoj. Budući putevi civilizacije mogli bi obuhvatiti dalji tehnološki napredak, kolonizaciju svemira i razvoj novih oblika društvenih i ekonomskih sistema, koji će omogućiti prosperitet i blagostanje za sve ljude. Preporod civilizacije, shvaćen kao sveobuhvatna transformacija društva ka boljem, podrazumijeva unaprijeđenje svih aspekata ljudskog života.

To uključuje društvene, ekonomske, političke, defendološke, tehnološke i kulturne dimenzije. Ključni elementi za postizanje ovakvog preporoda su održivost, pravda, inovacije i globalna saradnja.

Održivost je neizostavan temelj svakog ozbiljnog pokušaja preporoda civilizacije. Ekološka ravnoteža, koja podrazumijeva očuvanje prirodnih resursa i bioraznolikosti, mora biti prioritet. Uvođenje održivih praksi u poljoprivredu, industriju i energetiku je od suštinskog značaja. Borba protiv klimatskih promjena zahtijeva smanjenje emisije štetnih gasova i prelazak na obnovljive izvore energije. **Održivi razvoj gradova takođe igra ključnu ulogu.** Planiranje urbanih sredina koje promovišu ekološki prihvatljiv način života, uz investicije u javni prevoz, zelene prostore i energetske efikasne zgrade, omogućava stvaranje zdravijih i produktivnijih zajednica. **Pametni gradovi**, koji koriste tehnologiju za poboljšanje kvaliteta života svojih stanovnika, predstavljaju put ka budućnosti.

Socijalna pravda i inkluzija su jednako važni za preporod civilizacije. Neophodno je boriti se protiv nejednakosti pružanjem jednakih prilika za obrazovanje i zapošljavanje svim društvenim grupama bez obzira na rasu, vjeru i naciju. Smanjenje razlika u prihodima može se postići progresivnom poreznom politikom i socijalnim programima koji podržavaju najugroženije slojeve društva. Marginalizovane grupe moraju biti zaštićene i podržane kako bi se osigurao pravedniji društveni poredak. Univerzalni pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti je od suštinske važnosti za blagostanje svih građana. Promocija mentalnog zdravlja i prevencija bolesti treba da budu prioriteti, dok podrška porodicama i zajednicama kroz socijalne usluge i infrastrukturu može značajno poboljšati kvalitet života.

Inovacije i tehnologija predstavljaju motor napretka i ključni su za preporod civilizacije. Tehnološki napredak, uključujući razvoj vještačke inteligencije (AI), biotehnologije i nanotehnologije, nudi ogromne mogućnosti za unaprijeđenje ljudskog života. Međutim, etička primjena ovih novih tehnologija je od suštinskog značaja kako bi se osiguralo da one služe za dobrobit čovječanstva, a ne za njegovo uništenje. Povećanje ulaganja u istraživanje i razvoj je neophodno kako bi se obezbjedio kontinuirani tehnološki napredak. Digitalna transformacija društva takođe igra ključnu ulogu. Korišćenje digitalnih alata za unapređenje obrazovanja, rada i svakodnevnog života može značajno poboljšati kvalitet života. Zaštita privatnosti i sigurnosti u digitalnom svijetu postaje sve važnija kako tehnologija napreduje, dok digitalna

inkluzija, koja obezbjeđuje pristup internetu za sve, može smanjiti digitalni jaz i omogućiti ravnopravni pristup informacijama i prilikama.

Kultura i obrazovanje su stubovi svake napredne civilizacije. Obrazovna reforma koja se fokusira na kritičko razmišljanje, kreativnost i rješavanje problema je neophodna kako bi se obrazovni sistemi prilagodili potrebama savremenog društva i tržišta rada. Promocija cjeloživotnog učenja i profesionalnog razvoja omogućava pojedincima da se prilagođavaju promjenama i napreduju u svojim karijerama. Kulturni razvoj, koji podstiče umjetnost, književnost i nauku, igra ključnu ulogu u oblikovanju identiteta i vrijednosti društva. Očuvanje kulturne baštine i promocija kulturne raznolikosti omogućavaju bogatstvo različitih perspektiva i ideja. Podrška kreativnim industrijama i kulturnim inicijativama može doprinijeti ekonomskom i društvenom razvoju.

Globalna saradnja i mir su osnovni preduslovi za stabilan i prosperitetan svijet. **Jačanje globalnih institucija i međunarodnog prava može osigurati efikasnije rješavanje globalnih problema.** Promocija mira, dijaloga i rješavanja sukoba mirnim putem je neophodna kako bi se smanjile tenzije i izbjegli konflikti. Zajedničko rješavanje globalnih izazova, kao što su klimatske promjene, pandemije i siromaštvo, zahtijeva koordinisane napore svih nacija. Globalna ekonomija, koja promoviše fer trgovinu i održive ekonomske prakse, može doprinijeti smanjenju nejednakosti između zemalja. Podrška razvoju zemalja u razvoju kroz investicije i transfer tehnologije je ključna za postizanje globalne ekonomske pravde. Borba protiv korupcije i nepravde u globalnom ekonomskom sistemu može doprinijeti stvaranju pravednijeg i prosperitetnijeg svijeta. Preporod civilizacije na bolje zahtijeva zajedničke napore svih djelova društva, od pojedinaca i lokalnih zajednica do vlada i međunarodnih organizacija. Kroz održivost, pravdu, inovacije i saradnju, možemo stvoriti svijet u kojem svaki pojedinac ima priliku za dostojanstven i ispunjen život. Budućnost u kojoj ljudski potencijal može da se ostvari u punom obimu, gdje nauka i tehnologija služe za dobrobit čovječanstva, a priroda je zaštićena za buduće generacije, je vizija koju možemo ostvariti kroz odlučne i kolektivne akcije svih subjekata društva, države i međunarodne zajednice kao cjeline.